

בגלל המלחמה או פיצוץ הבועה? הסימנים המדאיגים שמראים כמה ההייטק הישראלי מתרחק מהעולם

צפי התעסוקה בענף, הצניחה בהשקעות והירידה במספר החברות המדווחות על גיוס עובדים רחב — כל אלה מסמנים שההייטק הישראלי במגמת ירידה ■ הענף המקומי נפגע קשה יותר מבשאר העולם, אך קשה לדעת אם אלה השפעות המלחמה או תיקון חד יותר לאחר שנות הבועה

שגיא כהן ונתנאל גאמס

29 בינואר 2024

אחרי שנה וחצי של משבר גלובלי בענף, הפיכה משטרית, מלחמה וגיוס נרחב למילואים, מתרבים והולכים הסימנים שההייטק הישראלי פותח פער שלילי בינו לבין התעשייה העולמית — בגיוס הון לסטארטאפים וגם בצפי התעסוקה. לפי סקר של קבוצת מנפאואר, צפי התעסוקה בענף ההייטק הישראלי לרבעון הראשון של 2024 מסתכם ב-5%.

צפי התעסוקה מחושב לפי שיעור המעסיקים שצופים לגייס יותר עובדים בניכוי המעסיקים שצופים ירידה בכוח האדם. הממוצע העולמי של צפי התעסוקה בענף ההייטק ברבעון הראשון של 2024 גבוה באופן דרמטי מאשר בישראל, ומסתכם ב-36%. זאת בשונה מהרבעונים האחרונים, שבהם צפי התעסוקה בענף בישראל ובעולם היה דומה.

כוחות צה"ל בדרום רצועת עזה, בתחילת ינואר. עובדי הייטק רבים גויסו למילואים צילום: דוד בכר

נתונים אלה מצטרפים לנתונים על השקעות בהייטק הישראלי ל-2023, שפורסמו כבר בתחילת החודש. לפי דו"ח של מכון SNPI, ההייטק הישראלי נפגע קשה יותר בהשוואה עולמית. שיעור הירידה

בהשקעות בישראל היה 58% — כפול מבארה"ב וגבוה גם מבאירופה (ירידה של 44%).

הסקר של מנפאואר נערך במהלך דצמבר והסתיים לקראת סוף החודש. הוא נערך במקביל בקרב 40 אלף מעסיקים ב-41 מדינות. בישראל הוא נעשה בקרב מדגם מייצג של 792 מעסיקים מכלל הענפים. על פניו, נראה שמצב ההייטק בישראל טוב יותר מבענפים אחרים. כך למשל, צפי התעסוקה הממוצע בין כלל הענפים הוא מינוס 3%.

עם זאת, אם משווים את צפי התעסוקה הנוכחי לזה של הרבעון הקודם או הרבעון המקביל אשתקד, חלה נפילה של 36 נקודות אחוז ושל 28 נקודות אחוז, בהתאמה, בצפי התעסוקה בהייטק. הירידה בצפי לרבעון הראשון של השנה, והפער לעומת העולם, שמים שוב זרקור על המצב הרגיש שנקלע אליו ענף ההייטק המקומי. הם גם מדגימים את מצב הרוח המדוכך והפסימי של המנהלים בענף בעקבות המלחמה, שלא ממהרים לגייס עובדים חדשים ונמנעים משינויים מרחיקי לכת בכוח האדם.

לצד הציפיות הנמוכות לצמיחה בכוח האדם, התחדש בעוצמה גם גל הפיטורים בהייטק הישראלי, לאחר הפסקה ממושכת. זאת משום שמעסיקים מקומיים העדיפו לדחות את הפיטורים בתקופת המלחמה, בוודאי כאשר עובדים רבים גויסו למילואים.

המגמה הזאת קיימת גם במדינות אחרות בעולם, שם הוקפאו הפיטורים בגלל תקופת החגים האמריקאית. וכך, עם תחילת ינואר, התחדש ביתר שאת גל הפיטורים המסיבי, בחו"ל וגם בישראל — הן בחברות הרב־לאומיות הן בסטארט־אפים ובחברות ציבוריות.

סול'אראדג' (11.88 **+10.72%**) פיטרה 550 עובדים (16% מכוח האדם), ופלייטיקה (8.53 **-0.81%**) פיטרה מאות עובדים. הסטארט־אפים סייסנס, פלאריום ואורקה סקויריטי פיטרו עובדים, ולצדם גם HP (22.1 **+1.66%**) וגוגל (164.76 **-1.71%**) שפיטרו בישראל. המגמה מחריפה גם בחו"ל: איביי (63.24 **+2.98%**)

הודיעה שתפטר 9% מעובדיה (מרכז הפיתוח המקומי צפוי להינצל, הפעם, לאחר שקוצץ בסבבים קודמים); ענקית התוכנה SAP הודיעה על תוכנית לקצץ 8,000 משרות; מיקרוסופט (+1% 417) תפטר 1,900 עובדים בחטיבות הגיימינג; וסיילספורס (+1.86% 342.02) תקצץ 700 עובדים.

מפעל סולאראדג'. החברה פיטרה 550 עובדים - 16% מכוח האדם שלה צילום: רמי שלוש

גם העובדים מהססים

אבל מסתמן שהפסימיות בישראל לא מסתכמת רק בגלי פיטורים חולפים. היבט נוסף של חוסר הוודאות הוא בהאטה משמעותית בגיוסים. למשל, לפי נתוני חברת ייעוץ השכר צבירן, המבוססים על דיווחים מ-180 חברות הייטק בישראל המעסיקות כ-110 אלף עובדים, 96% מחברות ההייטק גייסו עובדים במחצית השנייה של השנה שעברה, לעומת 90% במחצית הראשונה.

זהו שיפור ונתון מרשים לכאורה, אבל שיעור העובדים המגויסים מכלל כוח האדם ירד מ-7.5% במחצית הראשונה ל-5.8% במחצית השנייה. ייתכן שהסיבה לכך היא שיותר חברות גייסו עובדים, אבל אלה גיוסים ממוקדים לעיסוקים ספציפיים, ולא צמיחה כוללת כפי שהיה במחציות הקודמות.

עוד עולה מנתוני צבירן כי גם במחצית השנייה של 2023 נמשכה הירידה החדה בדיווחי החברות על קשוי גיוס. זאת בניגוד לתקופת השיא בענף, בעיקר ב-2021, אז הייתה תחרות חריפה על עובדים וחברות נאלצו להגדיל את תקציבי השכר שלהן.

מנתוני צבירן עולה גם כי ב-2023 נמשכה מגמת העלייה המשמעותית בשיעור החברות המדווחות על גיוסים בהיקף קטן, לצד ירידה חדה בשיעור החברות המדווחות על גיוסים נרחבים. במקביל, נמשכת הירידה החדה בקרב חברות המדווחות על גיוסים לצורך הגדלת כוח האדם, כלומר כחלק מתהליך הצמיחה של החברה (בשונה מגיוס שנועד למלא את מקומם של עובדים שעזבו). בעוד במחצית הראשונה של 2022, לפני המשבר בהייטק, 51% מהעובדים

המגויסים נועדו להגדיל את כוח האדם — בסוף 2023 הנתון קרס ל-38%.

חיילים בגבול הרצועה, בדצמבר. משקיעים ומנכ"לים חוששים שעובדי מפתח יעלמו לעשרות ימי מילואים בשנה צילום: JACK GUEZ / AFP

לפני המלחמה התפשטה אופטימיות מסוימת בענף ההייטק, על רקע סימני ההתייצבות בהיקפי ההון שהושקע בענף, ההאטה בקצב הפיטורים ומגמת ההתאוששות בוול סטריט. אבל אז פרצה המלחמה, שהצטרפה למשבר הגלובלי בענף ההייטק ולטלטלה הפוליטית בישראל, וטרפה מחדש את הקלפים.

באופן כללי, נראה שהמלחמה מכניסה חברות רבות לחוסר ודאות וחשש מהעתיד. ספציפית, חברות רבות הושפעו באופן עמוק מהגיוס המסיבי למילואים, שבחודשים הראשונים הסב פגיעה של ממש בפרודוקטיביות של חברות.

אבל גם לאחר שאנשי מילואים רבים שוחררו, משקיעים ומנכ"לים חוששים ממצב שבו בעתיד הנראה לעין, שיעור ניכר של עובדי מפתח בחברות יעלמו לעשרות ימי מילואים בשנה, מה שיאלץ לבצע שינויים נרחבים בהרכב ובמבנה כוח האדם. גם זה מכניס את החברות לחוסר ודאות בכל הקשור לתכנון כוח אדם הלאה.

כשהחברות "תחת אש", הן מקפידות מצב — אבל כך גם העובדים. גורמים בענף אומרים כי אנשים מהססים יותר לעבור לעבודה חדשה, שולחים פחות קורות חיים ומתראיינים פחות.

כשהחברות "תחת אש", הן מקפידות מצב — אבל כך גם העובדים. גורמים בענף אומרים כי אנשים מהססים יותר לעבור לעבודה חדשה, שולחים פחות קורות חיים ומתראיינים פחות

פרמיית הסיכון עולה

ההייטק אינו מקשה אחת, וחלקים שונים בו מושפעים באופן שונה מהנסיבות. כך למשל, בקרב חברות שירותי IT מקומיות וגדולות, שלקוחותיהן הם תאגידים מקומיים או משרדי ממשלה, החשש הוא שכל שהמלחמה תימשך — ולכן תיפגע הפעילות הכלכלית והעסקית במגזרים שונים במשק, ויבוצע קיצוץ בתקציבי משרדי הממשלה — הדבר יביא להקטנת הביקושים ולצמצום תקציבי הרכש וה-IT. לפיכך, ייתכן שמנהלים בתחום זה צופים האטה בפעילות העסקית, ביטול ודחיית פרויקטים, ובהתאם לכך גם דחיית גיוסי עובדים.

חלק מחברות ההייטק הציבוריות הראו תוצאות חיוביות באחרונה, אך הן נמצאות לאחר גלי קיצוצים והתרגלו לעבוד עם כוח אדם מופחת, כך שיתכן שאין בכוונתן להתרחב מעבר לכוח האדם שהוכיח את עצמו.

במגזר הסטארט־אפים התמונה שונה במקצת. אלה חברות שתלויות בגיוסים של קרנות הון סיכון, וייתכן שיזמים רבים חוששים שהמלחמה תעכב את ההתאוששות ושההשקעות ימשיכו לצנוח במהלך 2024. היו לכך סימנים ברבעון הרביעי, רבעון המלחמה: בדו"ח IVC ל-2023 נכתב כי לאחר שני רבעונים של התאוששות, ברבעון הרביעי של 2023 שוב חזרנו לטרנד הירידה של סוף 2022. ברבעון זה הושקעו בחברות סטארט־אפ ישראליות 1.45 מיליארד דולר, ירידה של 15% מהרבעון שלפניו.

הדו"ח של SNPI מראה כי הירידה בהשקעות אמנם אינה ייחודית לישראל, אבל ההייטק המקומי נפגע קשה ביותר בהשוואה עולמית, גם אם קשה עדיין לדעת בדיוק אם מדובר בתוצאה של המצב הפוליטי והמלחמה או בתיקון חד יותר, מכיוון שגם הבועה כאן הייתה גדולה יותר ב-2021. ב-SNPI מזהירים שאם המלחמה והמצב הפוליטי יביאו לפגיעה באמון המשקיעים בישראל, "הדבר צפוי לגרור ירידה אטית ומתמשכת במספר העסקות — שתהיה ניכרת רק בטווחי זמן של שנים".

אמנם בשבועות האחרונים כמה חברות וקרנות הון סיכון הכריזו על גיוסים נאים — פתיח אופטימי יחסית ל-2024 — אך מנהלים ומשקיעים כבר הביעו באחרונה חשש שהמצב בישראל יגרום לעליית פרמיית הסיכון של ישראל, מה שירתיע קרנות מסוימות מלבצע השקעות. בענף מעריכים, למשל, ששחקנים חדשים, שהשוק לא מוכר להם, עלולים להירתע מהמצב ולבחור שלא להשקיע בישראל גם בהמשך.

כרגע נראה שהמגזר העיקרי שבו יש אופטימיות וביקושים ערים לכוח האדם הוא התעשיות הביטחוניות, שמרוויחות בזכות גידול הביקוש לאמל"ח ברחבי העולם, על רקע חוסר היציבות הגיאופוליטי, ובמיוחד מאז פרצה המלחמה באוקראינה.

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ פיטורים

+ סטארט אפ

+ הייטק

+ מלחמת חרבות ברזל

הצג עוד

דיוורים | מערכת | הנהלה | תנאי שימוש | רכשו מנוי | ביטול מנוי | שאלות ותשובות | צרו קשר | פרסמו אצלנו | הצהרת נגישות

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ